

Retrovisor

Endreçant records i mirades sobre
la documentació a Catalunya (1970-2000).
Part I: CIDC i Socadi

Endreçant records i mirades sobre la documentació a Catalunya (1970-2000). Part I: CIDC i Socadi

TOMÀS BAIGET

Director. Revista *El Profesional de la Información*
baiget@gmail.com

Article rebut el maig de 2017; revisat el juny de 2017.

Resum: Descripció d'algunes activitats de documentació que va dur a terme el desaparegut Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya (CIDC), i en especial dels inicis de l'accés en línia a bases de dades (teledocumentació) en les dècades dels setanta i vuitanta. Es recorden les associacions professionals existents en aquesta època, i es comenten amb més detall les actuacions de la Societat Catalana de Documentació i Informació (Socadi).

Paraules clau: Catalunya, història, documentació, teledocumentació, accés en línia, bases de dades, Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya (CIDC), Societat Catalana de Documentació i Informació (Socadi).

Ordenando recuerdos y miradas sobre la documentación en Cataluña (1970-2000).

Parte I: CIDC i Socadi

Resumen: Descripción de algunas actividades de documentación llevadas a cabo por el desaparecido Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya (CIDC), y en especial de los inicios del acceso en línea a bases de datos (teledocumentación) en las décadas de los setenta y ochenta. Se recuerdan las asociaciones profesionales existentes en esa época, y se comentan con más detalle las actuaciones de la Societat Catalana de Documentació i Informació (Socadi).

Palabras clave: Cataluña, historia, documentación, teledocumentación, acceso en línea, bases de datos, Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya (CIDC), Societat Catalana de Documentació i Informació (Socadi)

Ordering memories and looks about Information Science in Catalonia (1970-2000).

Part I: CIDC and Socadi

Abstract: Description of some Information Science activities carried out by the extinct Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya (CIDC), especially the beginnings of online access to databases (online information retrieval, online searching) in the 1970s and 1980s. Professional associations that existed at the time are remembered, and the Societat Catalana de Documentació i Informació (Socadi) is discussed in more detail.

Keywords: Catalonia, history, documentation, online searching, online access, databases, Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya (CIDC), Societat Catalana de Documentació i Informació (Socadi)

Introducció

En aquest article es descriuen alguns fets, institucions i persones que han ajudat a configurar el camp de la documentació¹ a Catalunya.

A diferència de la biblioteconomia, que a Catalunya té una història pràcticament circumscrita a la Facultat, les xarxes de biblioteques, el CBUC i el Col·legi (i comprèn un àmbit diríem que més macro), la història de la documentació cal buscar-la per molts llocs dispersos (i és més micro). Durant setze anys (1973-1989) va centrar-se bastant en el Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya (CIDC), però malauradament aquest focus d'activitat i assessorament documental va desaparèixer en convertir-se en l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat).

Una diferència important, també, és que la biblioteconomia depèn més de les administracions a causa del pes de les biblioteques públiques; en canvi, la documentació es desenvolupa més en institucions privades, cosa que contribueix a fer que els seus elements estiguin més dispersos.

Haver d'investigar les activitats de documentació portades a terme en institucions de dimensions més reduïdes i en tants indrets diferents té el perill d'oblidar-se'n algunes, o de no ser equànime en l'atenció dedicada a cada una. Demano disculpes per les subjectivitats que de ben segur detectareu, cadascú viu la seva pròpia història.

En començar aquest article, sabíem que no podríem arribar a tot arreu per falta de temps i d'espai. Si les coses es van documentar en el seu moment, avui ens ha resultat més fàcil trobar-les i parlar-ne. Algunes iniciatives van ser efímeres i gairebé no han deixat rastre.

1. Inicis de les bases de dades en línia

A partir de 1973 es va poder accedir en línia a les primeres bases de dades dels països avançats, i a poc a poc es va produir una situació inèdita de disponibilitat d'una gran quantitat d'informació, sobretot bibliogràfica. Els anys vuitanta i noranta la teledocumentació va ser una tecnologia punta molt atractiva i va generar moltes expectatives, en alguns casos exagerades. A Europa es va produir un boom: moltes institucions oficials van començar a produir bases de dades, però era un mercat massa esmicolat, amb llenguatges de cerca diferents, i resultava excessivament complicat. Moltes vegades no compensava l'esforç d'obtenir la informació, com deia el bibliotecari Calvin Mooers. A diferència dels Estats Units, on van aplegar les bases de dades en tres hosts distribuïdors principals (Dialog, SDC-Orbit i BRS) i un mateix llenguatge de cerca per a totes les BDD allotjades a cada host, a Europa tothom anava per lliure.

A una escala inferior, a Espanya va passar el mateix. Diverses institucions oficials van començar a produir BDD, en part per prestigi i en part perquè era moda, però les oferien amb molt poca usabilitat, sense donar facilitats (a vegades no tenien ni manual) i amb notable absència de màrqueting. D'altra banda, amb la falta d'hàbit d'ús de la informació, aviat es va generar un cercle viciós que va portar la majoria d'iniciatives a un estat de vegetació i, finalment, al tancament: hi havia poca demanda dels usuaris i com a conseqüència poc interès dels productors a actualitzar la informació.

Quant a l'accés a les bases de dades internacionals, alguns documentalistes van pensar que tenien possibilitat de guanyar-se la vida establint-se pel seu compte venent serveis d'informació, fent cerques com a intermediaris,

1. Encara que «documentació» podria referir-se a la gestió i el tractament de qualsevol suport informatiu, aquí l'entendem com la disciplina situada entre la biblioteconomia, els sistemes d'informació i la comunicació, que principalment treballa amb materials no-libre, i que va començar a desenvolupar-se després de la Segona Guerra Mundial (encara que hi havia projectes molt anteriors, com els Chemical Abstracts, iniciats el 1907). És difícil decidir on acaba la biblioteconomia i on comença la documentació. Per exemple, les revistes semblen més del camp de les biblioteques i, en canvi, els articles de les revistes més de documentació. En anar-se posant al dia, els arxivistes s'han tornat més «documentalistes» i l'Associació d'Arxivistes de Catalunya va afegir «i Gestors de Documents» al seu nom l'any 2012.

però la gran majoria va haver de plegar a causa de la competència de les institucions públiques (CIDC, CSIC...) i les universitats, que no tenien costos de personal ni despeses generals, i també, ja ho hem dit abans, pel poc interès que es té per la informació científico-tècnica a Espanya (falta d'hàbit, desconeixement de l'anglès), a més de la dificultat en aquells temps per obtenir el text complet dels articles, i dels costos.

Hi hagué una variada casuística de centres de documentació —d'accés a bases de dades en línia— grans i petits, públics i privats. En una tercera edició, de 1991, del *Directorio de centros de documentación de España* realitzat per Rosa Maria Capo —que no es va arribar a publicar per negativa de la direcció pel fet de tractar-se d'un directori d'abast «espanyol»—, a l'Idescat s'hi llisten 433 centres, 136 dels quals eren a Catalunya (Capo-Pallàs, 1991). Aquest directori, conservat en una versió prèvia fotocopiada, ens ha permès ara fer una revisió força exhaustiva de l'univers d'aquell moment crític, pocs anys abans que internet comencés a capgirar el món de la informació.

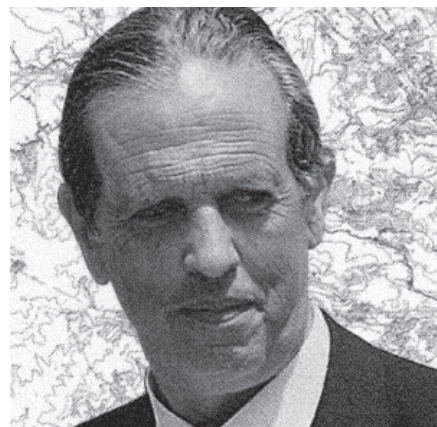
Una altra publicació casualment del mateix any, *La informació electrònica a Catalunya* (Abadal; Recoder, 1991), ens ha permès disposar d'una llista de les bases de dades en línia ASCII (36), en CD-ROM (2) i videotex (66), produïdes aquells anys a Catalunya i que, malauradament, la gran majoria es van perdre en la nit dels temps. Quantes il·lusions frustrades i quants diners llençats!

2. Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya (CIDC)

El CIDC va ser una institució fonamental en el desenvolupament de l'estadística, la documentació i els sistemes d'informació a Catalunya. La seva descripció i els 16 anys d'activitat mereixerien un bon llibre. Es va crear el 1973, partint successivament de dues institucions prèvies:

El CIDC va ser una institució fonamental en el desenvolupament de l'estadística, la documentació i els sistemes d'informació a Catalunya. La seva descripció i els 16 anys d'activitat mereixerien un bon llibre.

- El Servei d'Estudis del Banco Urquijo a Barcelona, que va funcionar entre els anys 1962 i 1981 aproximadament i va estar dirigit per Ramon Trias Fargas (1922-1989). Va ser famós pels estudis econòmics, però també per la publicació *Guía de fuentes estadísticas de España*, «un best-seller de la informació enmig de la misèria del moment, que es va continuar editant i venent durant anys» (Antoni Montserrat, a Clusa; Nel·lo, 1998, p. 66). Més tard, la *Guía de fuentes...* es convertí en *l'Inventario de Estadísticas de España 1960-1981*, publicat ja pel CIDC.
- La Comissió Mixta de Coordinació Estadística (1969-1973), creada l'any 1969, estava integrada per la Comissió d'Urbanisme i Serveis Comuns, l'Ajuntament de Barcelona, la Diputació Provincial de Barcelona i la Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona. El primer president fou el regidor Carles Gorina Duran (1921-1977) i el secretari executiu (i l'ànima), Lluís Carreño Piera (1933-1996). El 1973 la «Mixta» va ser substituïda pel CIDC.

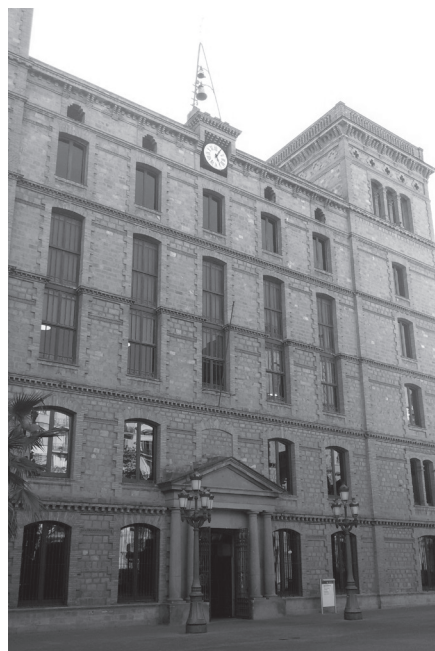

Lluís Carreño Piera (1933-1996), fundador i gerent del CIDC.

El CIDC el va impulsar Lluís Carreño Piera, amb el suport d'Albert Serratosa Palet (1927-2015), enginyer i urbanista, i de Joan Mas Cantí (ca. 1920-), economista i empresari. A partir de 1976 entraren a formar-ne part les cambres de comerç i indústria de Girona, Lleida i Tarragona, i el 1983 s'hi incorporà la Generalitat de Catalunya, que es va fer càrrec del 50 % del pressupost. El 1989 el CIDC es transformà en l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat), encara que va abandonar les tasques de documentació, ja que no es van acceptar en la redacció dels seus estatuts que va fer l'estament polític del moment (CiU).

2.1. Inicis de la teledocumentació en el CIDC

L'any 1973, al mateix temps que a l'Instituto Nacional de Técnica Aeroespacial (INTA), a Torrejón de Ardoz (Madrid), va instal·lar-se al CIDC —en la seu del tercer pis de l'Edifici del Rellotge del recinte de l'Escola Industrial— un dels primers terminals de teledocumentació (o d'accés en línia a bases de dades ASCII) a Europa, connectat amb el centre de procés de dades de l'European Space Research Organization (ESRO) —des de 1975 anomenada Agència Espacial Europea (ESA)—, situat a Frascati, Itàlia. La connexió (una línia telefònica cara dedicada o punt a punt que des de Frascati passava per Suïssa i França, i arribava a Torrejón i Barcelona) la va subvencionar la Fundación para el Desarrollo de la Función Social de las Telecomunicaciones (Fundesco).² ¿Com és que van fer aquest regal al CIDC (dedicat més aviat a l'estadística i a l'urbanisme) i no a una altra institució d'activitat més «científica»? Si bé el CIDC tenia un prestigi ben guanyat, per a l'elecció segurament va ser decisiu —com en tantes coses de la vida— que Lluís Carreño tingués lligams familiars amb el gerent de Fundesco, Francisco Guijarro-Arrizabalaga (1918-1998).

Edifici del Rellotge, recinte de l'Escola Industrial, Barcelona. El CIDC en va ocupar la 3a planta des del 1973 fins al 1988.

El cost de les instal·lacions el va assumir la mateixa ESA, com a part dels «retorns» o beneficis que rebien els estats en compensació de pagar les quotes de membres.

La instal·lació a Espanya dels dos terminals Recon (Remote Console) —com s'anomenava el sistema— va ser pionera a Europa, i es produí gràcies a la visió del cap del gabinet tècnic de l'INTA Ángel Barcala Herreros (1924-2012), que va saber moure la pesant maquinària burocràtica, i gràcies també a la seva providencial relació amb Guijarro dins de l'Asociación Católica de Propagandistas.

Barcala, que va ser qui va decidir que el servei d'accés a bases de dades ASCII es digués de «teledocumentació», era una persona molt eficient i amb bons dots de relacions pú-

2. Telefónica va crear Fundesco el 1969, i va decidir tancar-la (més aviat escanyar-la, vegeu l'enllaç de sota, suposem que per guerres internes) el 1998. Al mateix temps va fundar l'actual Fundación Telefónica, que més tard va heretar algunes coses, com la revista *Telos* <www.elprofesionaldelainformacion.com/contenidos/1998/marzo/fundesco_casi_desmantelada.html> [Consulta: 08/05/2017].

bliques, s'erigia en «l'organitzador» de qualsevol lloc on es fiqués, ja fos l'associació de veïns o la Facultat d'Enginyers Tècnics Aeronàutics de Madrid, de la qual era professor, i on ara té dedicades una placa i una aula. Va treballar en el Comitè 50 de Documentació de l'Instituto de Racionalización y Normalización (Iranor) [organisme dependent del CSIC que el 1986 el va substituir l'Asociación Española de Normalización y Certificación (Aenor)], i juntament amb Emilia Currás (professora de documentació química a la Universidad Autónoma de Madrid) va fundar la Sociedad Española de Documentación e Información Científica (SEDIC).

En l'assumpte dels terminals Recon, Barcala es va avançar a un intent de Javier Lasso de la Vega Jiménez Placer (1892-1990) —un famós documentalista també molt relacionat amb Fundesco, on ja de gran va dirigir la biblioteca— d'importar els terminals i crear una empresa per a un dels seus fills (quin desengany de negoci haurien tingut si ho haguessin aconseguit!).

La NASA havia cedit el sistema de cerca Recon a l'ESA. El disseny l'havia fet el 1966 el psicòleg i informàtic Roger K. Summit (1930-) de l'empresa Lockheed Missile and Space Co (LMSC), a Palo Alto, Califòrnia. El 1972 la LMSC va fer una *spin-off* amb el Recon i va crear un host o distribuïdor de bases de dades que al principi es va anomenar Lockheed Retrieval Service. El 1974 va canviar el nom a Dialog, i alguns han apuntat que la raó del canvi potser va ser el famós escàndol dels suborns que Lockheed pagava a polítics de l'estranger perquè li comprassin avions (Abadal, 1994, p. 126). El 1988 Knight-Ridder va comprar Dialog per 353 milions de dòlars, el 1993 va comprar DataStar, el 1994 va comprar Infomart, i va rebatejar tots tres hosts junts Knight-Ridder Information, Inc. (KRII).

Summit va dirigir Dialog fins al 1991, quan es va jubilar, just abans que la influència d'internet comencés a produir progressivament beneficis decreixents en el «món ASCII». MAID va comprar Dialog a KRII el 1997 per 420

dòlars. Thomson Reuters va comprar Dialog a MAID per 275 dòlars; i finalment ProQuest el va comprar el 2008 sense que se'n sàpiga el preu.

Tornant als principis, comento (Baiget, 1998):

En aquells temps protohistòrics (1973-1980), les «estacions terminals» constaven de diversos equips, eren molt cares (300.000 pessetes de 1973)³ i necessitaven aire condicionat —cosa que el documentalista encarregat del servei agraià— i de manteniment trimestral a càrrec d'un tècnic de l'ESA que venia expressament des de Frascati. Treballaven a la velocitat de 2.400 bits/segon (bps), molt alta per a l'època.

Malgrat que en el CIDC es treballava en projectes avançats —per exemple, el Sistema d'Informació per a la Planificació Urbana i Territorial (Sipurt), i el Dual Independent Map Encoding (DIME)— que preveïen l'ús de la teledetecció des de satèl·lits (CIDC, 1972), el fet de tenir un servei que oferia informació científica i tecnològica connectant amb bases de dades com ara la de la NASA, Engineering Index i Metals Abstracts era «massa» per a l'administració pública d'aquell temps, i sonava molt estrany fins i tot per a la resta de personal de la institució. Més tard, quan es va tenir accés a la base de dades del National Technical Information Service (NTIS) —que conté molts informes de les administracions i governs—, també dels Estats Units, i els tècnics de l'Ajuntament, la Diputació i la Corporació Metropolitana de Barcelona van començar a venir a fer cerques, el nou sistema va ser més acceptat. Alguns dels temes sol·licitats van ser, per exemple, rehabilitació de barris vells, millora del clavegueram, política del transport públic, o com restaurar el monument de Colom, cosa que es va fer el 1984.

El Servei de Teledocumentació del CIDC va estar dirigit per Joan Bravo Pijoan, cap del Departament de Difusió, que més tard escrivia:

3. 300.000 pessetes de 1973 equivalen a 29.000 euros d'ara, segons l'Instituto Nacional de Estadística (INE) <www.ine.es/varipc> [Consulta: 08/05/2017].

Amb això, posàvem a disposició dels científics i tècnics informació dels països avançats que abans era pràcticament inaccessible i que, a més, s'actualitzava i ampliava amb notable rapidesa. [...] Teníem el privilegi d'encetar un nou sistema d'intercanvi d'informació, el que vint anys després s'ha convertit en internet, pràcticament al mateix temps que als altres països. En aquest cas, no hi havia retards històrics. Recordo que érem convidats a les reunions de la xarxa Euronet promoguda per la Unió Europea bastant abans que Espanya en formés part. Mai no vam acabar d'esbrinar qui representàvem, atès que els altres assistents ho feien en nom del seu país.

Evidentment, les condicions no eren les mateixes que en altres països, i així el nostre objectiu va ser, no tant rebre demandes d'informació, com fer que universitats, empreses que feien recerca, serveis d'estudis, etc., aprofitessin les facilitats del teleprocés per connectar-se directament i cercar la informació del seu interès (Bravo, a Clusa; Nel·lo, 1998, p. 76-77).

Joan Bravo Pijoan, primer president de Socadi i primer president de Fesabid. Ex-gerent del CIDC i de l'Idescat. Impulsor i coordinador del sistema *Unex* d'informació de les universitats.

Més tard, a partir de 1975, va ser possible connectar els distribuïdors de bases de dades ASCII a través de la xarxa telefònica, el que se'n deia connexió *dial-up*, encara que al principi era tan sols a 300 bps.

Des del CIDC es va dur a terme una gran tasca de difusió i ensenyament de la teledocumentació, impartint i organitzant més de 40 seminaris al llarg de les dècades dels vuitanta i noranta, i assessorant en la instal·lació de serveis de teledocumentació (entre els quals, el de la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Tarragona, amb Joaquim Margalef Llebaria; el de la Universitat de les Illes Balears, amb Joan Mir Obrador, i el del Centro de Desarrollo Empresarial de Sant Sebastià, amb Juan Mari Sansinenea Macazaga...).

Una vegada apreses les instruccions de la cerca en línia de les bases de dades (veure l'índex, seleccionar conjunts, combinar-los amb els operadors OR, AND, NOT...), venia la part difícil: com conduir l'estratègia de cerca sabent escollir els mots i combinar-los de manera adequada, en un sistema bastant car que els hosts facturaven a tant el minut, cosa que era estressant. Era normal que una cerca bibliogràfica de 20 minuts amb un resultat de 60 referències amb resum, costés l'any 1985 unes 20.000 pessetes (uns 340 € d'ara). El que era difícil era cobrar als clients quan després d'una llarga cerca no s'obtenien resultats!

Per ensenyar a fer cerques reals, decidint l'estratègia sobre la marxa en funció dels primers resultats, es va utilitzar el sistema Sòcrates (sistema d'operador-consultor remot per a accés a teledocumentació i teledades) inventat per dos becaris de Fundesco, supervisats per José María de la Pisa Pino.⁴ Amb el Sòcrates, al Consorci es podien fer cerques reals connectats als hosts, que eren presenciades en directe des de Palma o des de Sant Sebastià pel documentalista que estava aprenent. I al mateix temps per una altra línia telefònica —és a dir, tres línies en total— s'anaven comentant els resultats (Baiget, 1983).

4. El sistema, molt enginyós i ahora senzill, va ser patentat el 1974 <http://www.oepm.es/pdf/ES/0000/000/00/41/24/ES-0412413_A3.pdf> [08/05/2017].

Per difondre les novetats tècniques dels distribuïdors de bases de dades (hosts) en el CIDC es publicava la Rapi-Nota, un senzill butlletí fotocopiats i grapat del qual es va arribar a fer una tirada de 120, i s'enviava als serveis de teledocumentació de tot Espanya.

2.2. Bases i bancs de dades

Al CIDC es tenia instal·lat el potent gestor de bases de dades bibliogràfiques BASIS (Battelle Automated Search Information System), desenvolupat originalment per una fundació no lucrativa, l'Institut Battelle, a Columbus, Ohio.⁵ BASIS estava distribuït a Espanya per l'empresa catalana Centrisa (Centro de Tratamiento de la Información SA).⁶

La força de BASIS era la indexació de text. La versió original es va fusionar amb un SGBDR (sistema de gestió de bases de dades relacional) anomenat DM, i el producte resultant es va dir BasisPlus. Amb aquest programa es va informatitzar la biblioteca del Consorci, es va fer la base de dades d'estadístiques d'Espanya (Espan), una versió informàtica de la publicació impresa *Inventario de estadísticas de España*. Aquesta útil base de dades que s'oferia a tot Espanya va deixar-se de produir el 1990, quan la nova direcció de l'Idescat va considerar que no s'havia de fer difusió de fonts estadístiques externes, només d'estadístiques oficials pròpies.

En el CIDC es va desenvolupar el banc de dades numèric Bemcat (Banc d'Estadístiques Comarcals i Municipals de Catalunya) amb dades demogràfiques, econòmiques i socials dels 947 municipis de Catalunya.

Actualment pot consultar-se en línia a l'adreça de l'Institut d'Estadística de Catalunya: <www.idescat.cat/emex>.

Des del CIDC es va fer una important tasca d'assessorament en el disseny de bases de dades utilitzant BasisPlus per fer maquetes i assajos, en un servei sota la responsabilitat d'Isidre Canals Cabiró i de Josep Maria Calvet. Altres BDD van ser Mulier, per a l'Institut de la Dona; Donua, per al Seminari d'Estudis de la Dona, i Sibarit (Sistema de Beques i Ajudes) per a la Cirít.

Amb motiu dels Jocs Olímpics de 1992, el CIDC va col·laborar fent la base de dades Olímpica. Canals també va participar en projectes de CD-ROM, com ara *info Barcelona'92*.

3. Associacions

A Catalunya hem tingut associacions independents de bibliotecaris (COBDC), de documentalistes (Socadi) i d'arxiviers (AAC-GD). Les dues primeres es van unir el 1999. Abans de parlar-ne, en citarem de manera breu els antecedents en el context espanyol i català.

L'any 1949 es va fundar a Madrid l'Asociación Nacional de Archiveros, Bibliotecarios y Arqueólogos (ANABA), a la qual es podien afiliar els membres del Cuerpo Facultativo de Archiveros, Bibliotecarios y Arqueólogos. Fins al 1982 tingué una delegació a Barcelona que incorporà els antics membres de l'Agrupació Escola de Bibliotecàries i l'Agrupació de Bibliotecàries de Catalunya, suprimides el 1939. L'any 1978 passà a denominar-se Asociación Nacional de Archiveros, Bibliotecarios, Arqueólogos y Documentalistas (Anabad). El 2007 es transformà en Federación Española de Asociaciones de Archiveros, Bibliotecarios, Arqueólogos, Museólogos y Documentalistas, però conservà la denominació Anabad (Pons-Serra, s.d.).

5. Posteriorment va ser continuat per una *spin-off* de Batelle anomenada Information Dimensions Inc. (IDI). El 1993 IDI va ser adquirida per OCLC, que el 1997 la va vendre a Gores Technology Group (GTG). Finalment, el 1998 la va comprar OpenText Corp., de Waterloo, Ontario, Canadà.
6. El 2001 Centrisa, Keon i Teleinformàtica —empreses que pertanyien a la divisió de Tecnologies de la Informació de la Corporación IBV (societat conjunta d'Iberdrola i BBVA)— es van unir per formar Azertia. El 2006 Azertia va ser comprada per Indra.

L'any 1985 es va constituir el Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya.

Una disposició transitòria de tres anys va permetre col·legiar-se als titulats universitaris de qualsevol disciplina que acreditessin experiència professional com a bibliotecaris-documentalistes. La Socadi es va integrar en el COBDC el 1999.

El 1974 es va fundar l'Asociación de Antiguas Alumnas de la Escuela de Bibliotecarias de Barcelona, que el 1975 pasà a anomenar-se Associació de Bibliotecàries de Catalunya, presidida per Rosa Ricart Ribera. El 1981 va canviar el nom «Bibliotecàries» per «Bibliotecaris» i la va presidir Maria Artal-Vidal.

Per impossibilitat d'afiliar-se a l'Anaba, i cercant tenir una associació més propera als assumptes de documentació, el 1977 es va fundar a Madrid la Sociedad Española de Documentación e Información Científica (SEDIC), d'abast estatal. És interessant l'article d'Emilia Currás en què explica les seves gestions per fundar SEDIC i els contactes mantinguts amb professionals de Catalunya com ara Maria Serrallach Julià (1905-1992) i Rosa Ricart Ribera (1911-2005) (Currás, 1992).

El 1978 es va crear de manera informal una delegació de la SEDIC a Catalunya, que va tenir poca activitat, integrada per Rafael Queralt Teixidó (1924-2015), Domènec Turuguet Mayol (1924-2003), Joaquim Mumbrú Laporta i Àngela García de Mendoza, entre d'altres. Aquesta delegació es va extingir quan es va crear la Socadi el 1984.

El 1982 vam iniciar les Tertúlies Terminaleres, unes reunions informals mensuals itinerants organitzades des del Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya, que més tard, el 1984, van ser el nucli de la Socadi. Més avall en parlem <www.cobdc.org/collegi/20anys_socadi.html>.

El 1985 es va crear l'Associació d'Arxivers de Catalunya. A partir de 2012 s'anomena Associació d'Arxivers-Gestors de Documents de Catalunya (AAC-GD) <www.arxivers.com>.

Aquest mateix any 1985 es va constituir el Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya per la Llei 10/1985 de la Generalitat de Catalunya, en substitució de l'Associació de Bibliotecaris de Catalunya. El presidia Carme Janer Ortega. Una disposició transitòria de tres anys va permetre col·legiar-se als titulats universitaris de qualsevol disciplina que acreditessin experiència professional com a bibliotecaris-documentalistes. La Socadi es va integrar en el COBDC el 1999 <www.cobdc.org>.

3.1. Tertúlia Terminalera

Cap al 1982, una vegada van començar a proliferar els centres de documentació amb servei de teledocumentació, vaig organitzar, des del Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya, unes reunions mensuals per intercanviar experiències i novetats. Eren reunions itinerants que tenien lloc en els serveis de documentació dels participants, de sis a nou de la tarda, i solien acabar amb un sopar. Els amfitrions estaven obligats a proveir cafè, refrescos i galetes.

Una vegada en marxa la Socadi, la Tertúlia va continuar funcionant igual, com a grup de treball de la Socadi, fins al 1994. Quan la teledocumentació va deixar de ser tanta novetat i va començar la invasió de la web, es va anar perdent l'interès en les reunions. També existien altres mitjans per estar informat, com ara les llistes de discussió (lweTel va començar el 1993). No obstant, i de manera curiosa, penso que entre els documentalistes hi va haver el sentiment que en unes xerrades tranquil·les es «perdia el temps», encara que es tractessin temes professionals, és a dir, es tenia la sensació que als documentalistes de les empreses els «collaven» molt i a les sis de la tarda ja no els quedava esma per assistir a una reunió i molt menys després quedar-se a sopar. En aquest sentit, també hem pogut observar al llarg dels anys que l'assistència a les

jornades i reunions professionals quedava salvada gràcies als bibliotecaris de llocs oficials, ja que costa que als documentalistes de les empreses els donin facilitats per acudir-hi.

3.2. Societat Catalana de Documentació i Informació (Socadi)

Acte de presentació de la primera junta directiva de Socadi, a la sala de la biblioteca del CIDC, 1984. Drets: Rafael Queralt-Teixidó (Institut Químic de Sarrià), Josep-Maria Martínez (Univ. Politècnica de Catalunya), Vicenç Meléndez (CIDC), Tomàs Baiget (CIDC), Laura Villanova-Ballabriga (Uriach), Luis A. García-Ramos (Esade), Carme Tenas (secretaria administrativa), Joan Bravo Pijoan (CIDC) -president-, Domènec Turuguet Mayol (Centro de Higiene y Seguridad en el Trabajo-CSIC) -vicepresident-, y Rosa-Maria Espinós Soldevila (Seminari de Química, Univ. de Barcelona) -tresorera-.

L'entrada que li dedica l'*Enciclopèdia catalana* diu el següent:

Associació professional de bibliotecaris i documentalistes de Catalunya. Fou creada el 1984 a partir de la delegació a Catalunya de SEDIC (una associació semblant, amb seu a Madrid) i del grup de treball informal Tertúlia Terminalera, del Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya (CIDC). El 1999 es fusionà amb el Col·legi Oficial

de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya. Agrupà els professionals relacionats amb informació i documentació científica i especialitzada, en un nombre aproximat de 400. Organitzà cursets i altres activitats de formació permanent, i des del 1987 les Jornades Catalanes de Documentació, que a partir del 1989 foren organitzades conjuntament amb el Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya. Publicà l'Anuari SOCADI de Documentació i Informació (1997-1998). (Pons, s.d.).

Ja integrada la Socadi en el COBDC, l'anuari va continuar editant-se amb el nom Bibliodoc els anys 1999, 2000, 2001-02, 2003, 2004, 2005 i 2006 <www.cobdc.org/publica/colhistorica/sumaris_anuari.html>.

Sobre la integració de la Socadi en el COBDC, escrivia (Baiget, 1998):

Els membres de la Societat Catalana de Documentació i Informació i del Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya reunits en les seves assemblees generals van aprovar recentment la històrica operació en què han estat treballant des del febrer les juntes directives (presidides respectivament per Lluís Codina i Carme Mayol).

[...]

Queden ja lluny els temps en què el Col·legi (abans Associació de Bibliotecaris) tenia com a màxima prioritat evitar l'«intrusisme» de professionals com ara els de la Socadi que exercien la seva feina sense posseir la diplomatura de Biblioteconomia i Documentació. En aquella època (1984), la Socadi va haver de néixer perquè els promotors no podien pertànyer al Col·legi.

A poc a poc es van anar acostant posicions, determinades més pel pragmatisme i la realitat de les bones relacions personals que per les ideologies o polítiques, i així va ser com des de 1989 es van

organitzar conjuntament cada dos anys les Jornades Catalanes de Documentació.

L'entorn professional ha ajudat a fer que es produïxi la confluència: era una llàstima que dues associacions estiguessin duent a terme unes activitats que se solapen entre si almenys en un 80 %.

[...]

La «nova» entitat amb els estatuts que permeten acollir la Socadi continuarà anomenant-se igual, COBDC. Tindrà un nombre molt superior de socis? Doncs paradoxalment només uns 50 més, amb els quals arribarà a un total de 1.500.

La raó del baix increment de socis amb la fusió era que gràcies a la clàusula transitòria de quan l'Associació de Bibliotecaris es transformà en Col·legi s'havien col·legiat ja més del 85 % dels socis de la Socadi.

3.3. Activitats lúdiques de la Socadi

La Socadi es va fer bastant famosa també pel fet d'organitzar amb força èxit activitats divertides, però sempre amb algun contingut seriós i visites professionals, com ara el *Creuer online on the sea* (Eivissa i Palma de Mallorca, 1985); *Caseta de trabajo en la Feria de Abril* (Sevilla, 1987) —es va contractar un vagó de tren sencer—; *Reunió d'experts en ciències poc o gens ortodoxes i indocumentades - Documentalistes i altres bruixots a les coves de Zugarramurdi* (Navarra, 1988); *Llum en les tenebres - Fars cantàbrics* (Finisterre, 1988), i *Romeria documental a Montserrat*, amb xirruques i sessió vespertina de cançons kumbaià en una sala del monestir (1991).

Luis-Alberto García-Ramos, Lagrange Group, coorganitzador juntament amb mi mateix:

La veritat és que poques entitats científiques hauran combinat la ciència amb l'estràfolari de manera més equilibrada. La ciència amb sentit de l'humor i sorna avança amb salts més grans i arriba més lluny.

Viatge a Holanda. A l'apartat de la Tertúlia Terminalera comentem que a la gent cada vegada li costava més d'anar assistint a les reunions, i es tenia la sensació que els documentalistes de les empreses treballaven més estressats. Això es va veure molt clarament quan el 1994 es va organitzar un viatge professional a Holanda, que va comptar amb una generosa subvenció de Swets Information Services: eren 30 places i se'n van oferir 15 al COBDC i 15 a la Socadi. Doncs bé, atès que de la Socadi només s'hi va inscriure una persona (en García-Ramos, que treballava com a *freelance*), les 29 places restants les van ocupar els membres del COBDC.

Una altra activitat repetida força vegades, ja que tenia molt d'èxit, van ser els tasts de vins, a cura d'Ignasi Oliva Gimeno, catedràtic de la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona. Oliva, primer responsable de l'accés en línia a bases de dades a la seva Facultat, era un assidu de les Tertúlies.

4. Institut d'Estadística de Catalunya

A partir del restabliment de la Generalitat de Catalunya el 1977 van començar les conjectures de com es produiria un procés que semblava força natural i lògic: la transformació del CIDC (l'única institució pública que va portar «Catalunya» en el nom durant l'època franquista) en l'Institut d'Estadística de la Generalitat. Malauradament, les coses es van torçar quan de manera inesperada CiU va guanyar les eleccions de 1980, ja que a partir de llavors va començar una sèrie d'hostilitats de polítics de CiU contra el CIDC, pel fet que hi treballava força gent adherida al PSC i al PSUC.

Això és el que escrivia Josep Casco Robledo, que va succeir Carreño en la gerència del CIDC:

El desig que la Generalitat fos la destinació del Consorci va ser compartit per les entitats consorciades, els representants de les quals van iniciar

les negociacions [...], però la conversió del CIDC en Institut d'Estadística no va prosperar. La fórmula acordada va ser la integració de la Generalitat en el Consorci amb el 50 % de les aportacions. [...] Aquesta solució va resultar traumàtica per a Lluís Carreño perquè el seu projecte polític restava en suspens i, sobretot, perquè va significar la seva exclusió personal, ja que va deixar de ser secretari executiu del Consorci [el 1983], no se sap si com a conseqüència o com a condició. Aquella etapa va ser molt dura per al Lluís perquè havia estat precedida per una restricció pressupostària ferotge utilitzada com a instrument de pressió perquè el Consorci abandonés algunes activitats que es consideraven inadequades. Des d'alguns cercles vinculats a les entitats consorciades, es va fer una campanya de desprestigi de la persona de Lluís Carreño, que titllaven de «visionari», i el Consorci, de «balneari» dedicat a activitats inútils (Casco Robledo, a Clusa; Nel·lo, 1999, p. 71-72).

Després d'un intent de crear un Institut d'Estadística paral·lel, ignorant el CIDC, la intervenció de Ramon Trias Fargas, aleshores conseller d'Economia i Finances de la Generalitat, que coneixia el CIDC com a continuador en certa manera de l'antic Servei d'Estudis del Banc Urquijo a Barcelona, va imposar la lògica i finalment, el desembre de 1989, el Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya es va convertir en l'Institut d'Estadística de Catalunya, encara que de manera oficial desproveït del tot de les activitats de documentació, excepte la biblioteca.⁷

Diem «oficialment» perquè se'n va poder continuar fent alguna tolerada de mala gana des de la direcció. Per exemple, gràcies a una subvenció conjunta del Ministerio de Educación i del Ministerio de Industria y Energía concedida al CIDC el 1988 per dissenyar un distribuïdor espanyol de bases de dades se'l va poder acabar en l'època Idescat —encara que el projecte no va servir per a res—.

També, en els anys 1991-1993, gràcies a una subvenció del Fons Social Europeu, la cèl·lula de documentació de l'Idescat va organitzar tres cursos de 300 hores de gestió de la documentació a l'empresa.

El nou equip directiu convergent, encapçalat per Jordi Oliveres Prats, un personatge més polític que tècnic, i els seus tres amics nomenats sotsdirectors, va desembarcar a l'Idescat sense cap experiència, i una de les primeres decisions va ser desmantellar la prestigiosa base de dades Espan (Fonts estadístiques d'Espanya) —probablement la base de dades catalana més exportable— sota el criteri que «no hem de servir la resta de l'Estat». Espan facilitava estadístiques comparatives i havia estat impulsada per Ramon Trias Fargas.

Casco Robledo tenia una llarga experiència com a estadístic, ja que va ser gerent del CIDC quan va dimitir Carreño i en els anys 1988-1990 va ser director de l'Institut Valencià d'Estadística, però tenia un «defecte» per a l'Idescat de CiU: era membre del PSC. Segons es va dir, Jordi Pujol el va confirmar com a sotsdirector gràcies al fet que coincidien a missa els diumenges a Alella, el poble on resideix Casco i on va ser elegit alcalde en les primeres eleccions democràtiques.

Bibliografia

ABADAL, Ernest (1994). *La Documentación en España*. Madrid: Cindoc-Fesabid. ISBN 84-00-07431-9.

— ; RECODER, Maria-José (1991). *La informació electrònica a Catalunya*. Barcelona: Centre d'Investigació de la Comunicació, 130 p. ISBN 84-393-1731-X.

BAIGET, Tomàs (1983). «Experience with a slave terminal system (Socrate) in online services» [en línia]. *Education for information*, vol. 1, núm. 2, p. 115-123 <<http://dx.doi.org/10.3233/EFI-1983-1203>> [Consulta: 08/05/2017]

7. Decret 341/1989, de l'11 de desembre, de creació de l'Institut d'Estadística de Catalunya <http://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa/?action=fitxa&mode=single&documentId=41454> [Consulta: 08/05/2017].

– (1998). «25 años de teledocumentación en España» [en línea]. *Revista española de documentación científica*, vol. 21, núm. 4, p. 373-387 <<https://doi.org/10.3989/redc.1998.v21.i4.359>> [Consulta: 27/03/2017].

CAPO, Rosa-Maria (1991). «Directorio de Centros de Documentación de España». [Barcelona: Institut d'Estadística de Catalunya, sd]. No publicat.

CONSORCI d'Informació i Documentació de Catalunya (1972). «Definición de proyectos para el programa de actividades». <<http://www.idescat.cat/cat/idescat/biblioteca/docs/ehc/n0142.pdf>> [Consulta: 10/03/2017].

CLUSA, Joaquim; Nel·lo, Oriol (1998). *Lluís Carreño i Piera (1933-1996)*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. 259 p. ISBN 84-760-9903-7.

CURRÁS, Emilia (1992). «Glorias y miserias de los primeros años de Sedic» [en línea]. *Documentación de las ciencias de la información*, núm. 15, p. 131-147. <<https://revistas.ucm.es/index.php/DCIN/article/viewFile/DCI-N9292110131A/20208>> [Consulta: 08/05/2017].

PONS, Amadeu (s.d.). «Socadi». *Enciclopèdia catalana* <<http://enciclopedia.cat/EC-GEC-0518770.xml>> [Consulta: 10/03/2017].

PONS, Amadeu (s.d.). «Anaba». *Enciclopèdia Catalana* <<http://www.enciclopedia.cat/EC-GEC-0003711.xml>> [Consulta: 10/03/2017]. ■